

lubelskie *Smakuj życie!*

SZLAK ROWEROWY LUBLIN – – KAZIMIERZ DOLNY

Rozdział 3

Szlak Rowerowy Kazimierz Dolny – Lublin wiedzie przez najciekawsze miejsca i najbardziej znane miejscowości zachodniej Lubelszczyzny. Rozpoczyna się w Lublinie przy Rondzie Berbeckiego na al. Andersa, dalej ścieżką rowerową wzdłuż al. Andersa, M. Smorawińskiego, ul. Kiepur, Kosmowskiej i Północną do ścieżki rowerowej wzdłuż al. Solidarności do ul. Głównej, następnie ul. Wądołą w kierunku Dąbrowicy. Następnie prowadzi przez Dąbrowicę, dawną siedzibę słynnego rodu Firlejów, przez Wojciechów do Nałęczowa, znanego uzdrowiska specjalizującego się w leczeniu chorób serca. Stąd biegnie do Wąwolnicy, słynnej z kultu Matki Boskiej Kębskiej. Dalej prowadzi do Rąbłowa, w okolicach którego w maju 1944 r. oddziały partyzanckie stoczyły krwawą bitwę z Niemcami. Z Rąbłowa biegnie doliną Potoku Witoszyńskiego i Grodarza do końcowego punktu szlaku – Kazimierza, noszącego miano nadwiślańskiej perły renesansu. Szlak wiedzie drogami i bezdrożami Płaskowyżu Nałęczowskiego, wierzchowinami, wąwozami oraz dolinami niewielkich rzek. Od miejscowości Stanisławka wchodzi na teren Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Jest to jeden z najstarszych parków krajobrazowych w Polsce. Piękno krajobrazu oraz niezwykle bogactwo walorów kulturowych i przyrodniczych szlaku czynią z niego ciekawą propozycję dla osób zainteresowanych turystyką rowerową.

Długość szlaku wynosi **67 km**. Pod względem technicznym odznacza się ona średnim stopniem trudności. Prowadzi głównie drogami o nawierzchni asfaltowej lub betonowej, tylko kilka krótkich odcinków poprowadzono drogami polnymi lub leśnymi. Szlak ma początek na wysokości 210 m n.p.m., a kończy się na wysokości 131 m n.p.m. Najwyższy punkt szlaku 245 m n.p.m. położony jest w okolicach Motycza. Strome zjazdy lub podjazdy spotkamy w okolicach skansenu, Dąbrowicy, Nowego Gaju, Chruszczowa, Rąbłowa, Kębla i Helenówki.

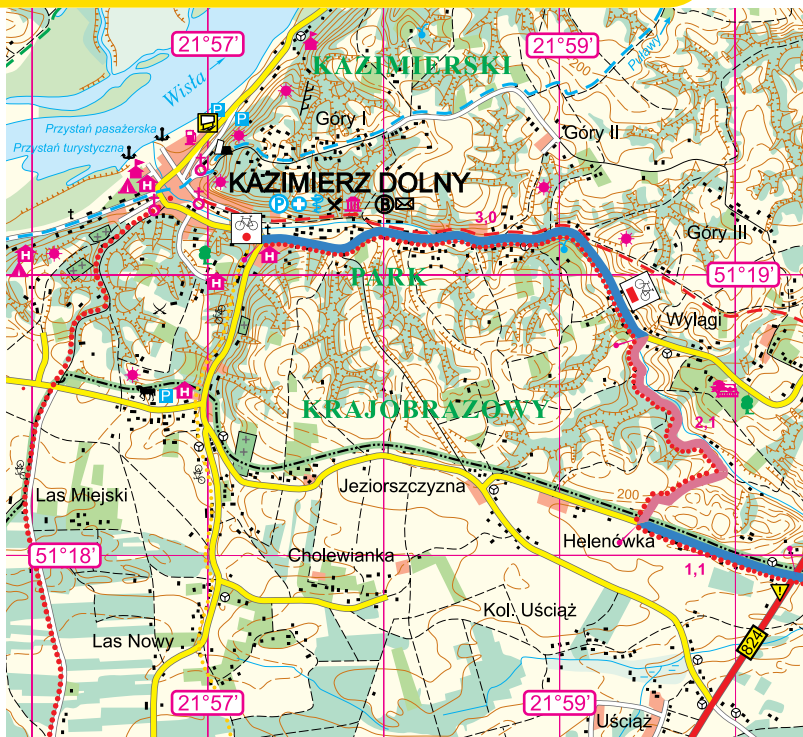

Kazimierz Dolny,
widok z Góry Trzech Krzyży

Kazimierz Dolny

Pięknie położone miasteczko, w przełomowym odcinku doliny Wisły i na wzniesieniach Płaskowyżu Nałęczowskiego. Już we wczesnym średniowieczu istniała tu osada Wietrzna Góra. W XII w. był wzmiankowany jako wieś Skowieszyn. W 1181 r. książę Kazimierz Sprawiedliwy nadał ją wraz z przyległymi wioskami siostrze norbertankom z krakowskiego Zwierzyńca. Prawdopodobnie to one, na cześć Kazimierza Sprawiedliwego, zmieniły nazwę miejscowości

na obecną (w dokumencie z 1249 r. pojawiła się ona po raz pierwszy). Z tych czasów pochodzi baszta, stanowiąca prawdopodobnie pozostałość dawnego zamku. W połowie XIV w. Kazimierz Wielki wystawił murowany zamek i nadał osadzie prawa miejskie. Istnieje legenda o związku króla z piękną Żydówką Esterką, dla której miał on rzekomo zbudować zamek w pobliskiej Bochothnicy, połączony lochami z kazimierską twierdzą. Największy rozkwit miasta nastąpił w XVI i XVII w. Miasto rozwijało się wtedy głównie dzięki dogodnemu położeniu nad Wisłą, która stanowiła ówczesny szlak handlowy. Osada stała się znany nadwiślańskim portem oraz ośrodkiem handlu zbożem, drzewem, winem i wołami. Dzięki temu mieszkańcy Kazimierza wzbogacili się, czego świadectwem są zachowane spichlerze zbożowe zlokalizowane wzdłuż Wisły i okazałe kamienice bogatych rodów kupieckich. Już wtedy miasto posiadało 3 kościoły i zajmowało drugie miejsce pod względem wielkości w województwie lubelskim. Potop szwedzki spowodował upadek Kazimierza. W 1866 roku miasto strawił

Kazimierz Dolny,
widok na kościół farny

Kazimierz Dolny, baszta

tu znane imprezy kulturalne: Ogólnopolski Festiwal Kapel i Śpiewaków Ludowych, Festiwal Artystyczny i Filmowy „Lato Filmów” oraz letnie koncerty muzyki organowej i kameralnej. Jest to jedno z najpiękniejszych polskich miast. Jako zespół krajobrazowo-architektoniczny zaliczany jest do zabytków najwyższej klasy.

Warto zobaczyć:

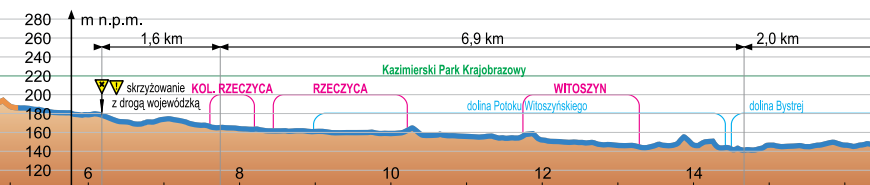
Informacja o zabytkach miasta znajduje się przy szlaku rowerowym Kazimierz Dolny – Kraśnik, str. 96-98.

Dolina Potoku Witoszyńskiego

Dolina Potoku Witoszyńskiego

Między Rąbłowem a Rzeczą szlak biegnie doliną Bystrej a następnie w górę Potoku Witoszyńskiego, jej lewostronnego dopływu. Dolina Potoku obfituje w liczne źródła u podnóża stromych zboczy oraz stawy. W dnie doliny znajdują się obszary podmokłe. Wynika to z wspomnianego zasilania licznymi źródłami, jak również z występowania nieprzepuszczalnych utworów oraz małych spadków rzeki. Różnica poziomów między dnem Potoku a otaczającym poziomem wierzchołków na tym odcinku, przekracza 40 m.

Rąbłów

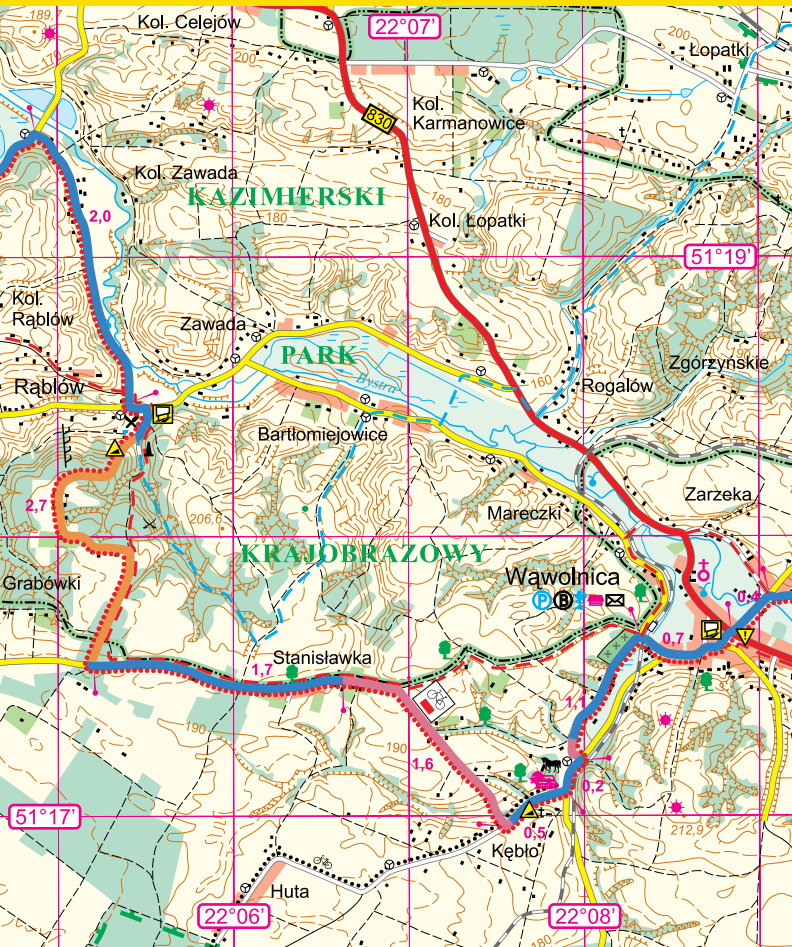
Wieś położona jest na skraju doliny rzeki Bystrej, która wcina się w obszar lessowego Płaskowyżu Nałęczowskiego. Na północnych stokach wzgórz zainstalowano trzy wyciągi narciarskie ze sztucznym naśnieżaniem, w dolinie kompleks odkrytych basenów. 14 maja 1944 w pobliżu miejscowości miała miejsce bitwa oddziałów polskiej i radzieckiej partyzantki z Niemcami, upamiętniona pomnikiem w Rąbłowie.

Warto zobaczyć:

- Park Labiryntów i Park Miniatur Architektury Drewnianej, www.park-labiryntow.pl, www.park-miniatur.com.pl

Pomnik bitwy pod Rąbłowem

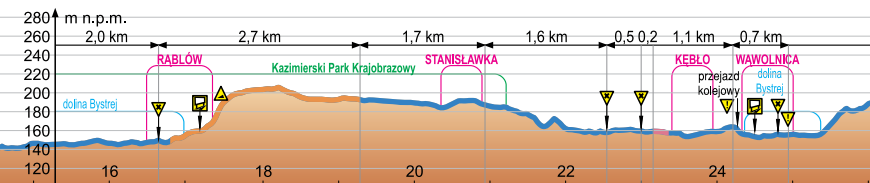

Kazimierski Park Krajobrazowy

Kazimierski Park Krajobrazowy

Dla ochrony unikalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych północno-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej w 1979 r. utworzono Kazimierski Park Krajobrazowy. Był to pierwszy park krajobrazowy w województwie lubelskim. Park zajmuje powierzchnię 14 961 ha. Większa część parku położona jest w obrębie Płaskowyzu Nałęczowskiego oraz Małopolskiego Przełomu Wisły śród-

kowej. Na obszarze Płaskowyżu tworzący miększą pokrywę less podlega silnej erozji. Proces ten zintensyfikowało karczowanie lasów i zamiana ich na pola uprawne. Pozbawione przez pewien okres czasu pokrywy roślinnej obszary narażone były na stopniowe spłukiwanie i w efekcie wytworzyła się tu, w ciągu kilku tysięcy lat, mozaika unikalnych i niezwykle pięknych form rzeźby: suchych dolin, wąwozów i wądołów. Ich ochrona jest jednym z podstawowych celów działalności parku. Malownicze jary, wąwozy i głębozłoczki tworzą sieć zaliczaną do najgęstszych w Europie. W okolicach Bochoćnicy przypada ponad 10 km wąwozów na 1 km² powierzchni.

Kazimierz Dolny, „Korzeniowy Dół”

Elementem krajobrazu nadającym mu niepowtarzalność są strome, kilkudziesięciometrowej wysokości zbocza dolin rzek Wisły i Bystrej. Na południu Płaskowyż Nałęczowski przylega do monotonnej Równiny Bełżyckiej, która stromą krawędzią odpada ku Kotlinie Chodelskiej – płaskiej równinie akumulacyjnej. Park obejmuje też, leżący na lewym brzegu Wisły fragment Równiny Radomskiej. Walorom kulturowym i krajobrazowym towarzyszy bogactwo gatunkowe roślin. Zachowały się zbiorowiska roślinności ciepło i wapieniolubnej. Różnorodność siedlisk wpływa na występowanie bogatej fauny, zwłaszcza ptaków wodnych w dolinie Wisły.

Kębło

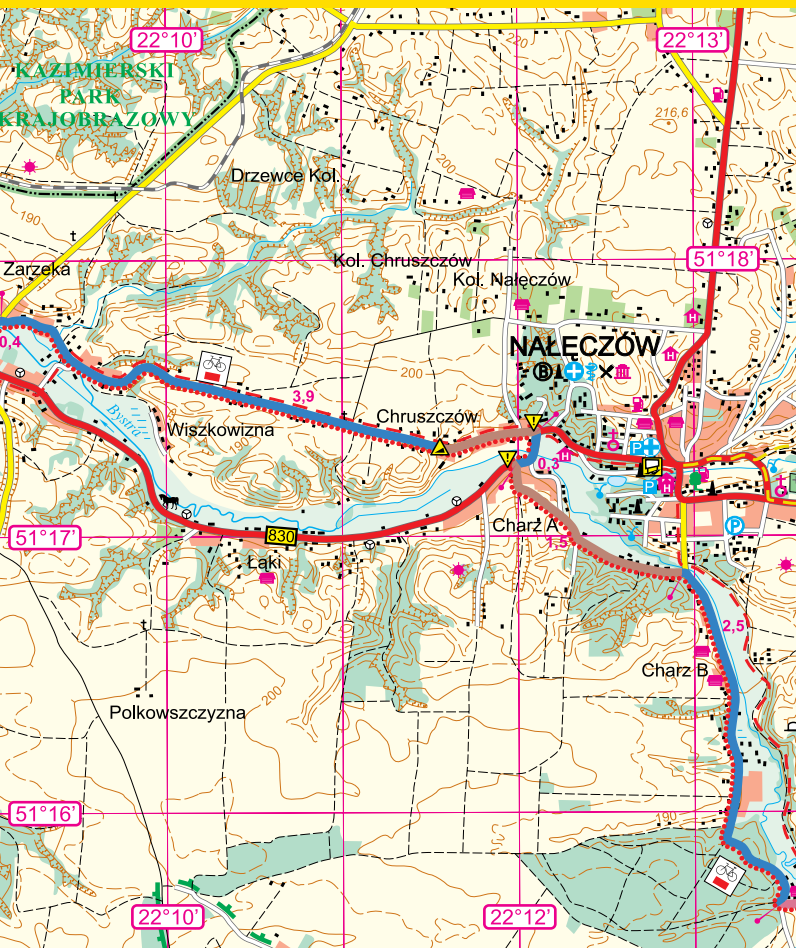
Na wzgórzu, wśród drzew stoi pałac z XIX w. Otacza go stary park pamiętający prawdopodobnie czasy, kiedy Kębło było własnością potężnego rodu Czartoryskich. Obecnie mieści się w nim Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. św. Franciszka z Asyżu. W ośrodku prowadzi się również hipoterapię. Nieopodal dworu, w miejscu cudów, znajduje się nowo zbudowana kaplica Matki Boskiej Kębelskiej, a w niej kopia czczonej figury.

Wąwolnica

Jedna z najstarszych osad Lubelszczyzny. Powstała w XI-XII wieku, a w XIV otrzymała prawa miejskie. Za panowania króla Kazimierza Wielkiego była miastem królewskim z murowanym zamkiem, kościołem i była otoczona murem obronnym. Wąwolnica słynie z sanktuarium

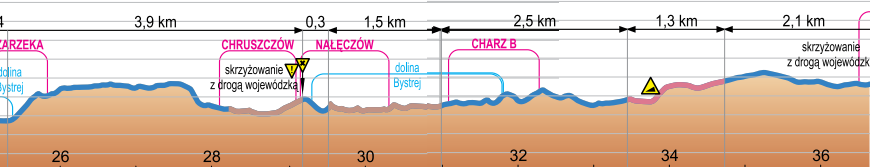
Wąwolnica, figura MB Kębelskiej

Matki Boskiej Kębelskiej. Cudowna figurka Maryi czczona była najpierw w Kęble, w miejscu legendarnego cudu (wiąże się on z najazdem tatarskim z roku 1278). 8 września 1700 roku przeniesiona została uroczyście do kościoła parafialnego w Wąwolnicy. Po latach kult Matki Boskiej Kębelskiej bardzo się rozwinął i rozprzestrzenił. Obecnie na wzgórzu zamkowym stoi imponujących rozmiarów murowany neogotycki kościół p.w. św. Wojciecha wzniesiony w latach 1907-1914, obok niego XIV-wieczna gotycka kaplica, w której znajduje się czczona figura. Spacerując po Wąwolnicy warto również zwrócić uwagę na dobrze zachowany XVII-wieczny układ ulic promieniście odchodzących od centralnie położonego rynku.

Nałęczów

Miasto uzdrowiskowe położone malowniczo w dolinie rzek Bystrzej i Bochocticzanki. Historia uzdrowiska sięga początku XIX w., kiedy odkryto lecznicze właściwości wód z tutejszych źródeł. Głów-

ny walor Nałęczowa stanowił charakterystyczny łagodny klimat umożliwiający leczenie chorób serca i układu krążenia. a także niepowtarzalny nastrój jaki tworzy harmonia zieleni i architektury zabytkowej części miasta. Lecnicze właściwości wód nałęczowskich odkryto w 1817 roku. W końcu XIX w. był to już bardzo znany kurort, prowadzony przez trzech lekarzy, którzy powrócili z zesłania na Sybir – Fortunata Nowickiego, Wacława Lasockiego i Konrada Chmielewskiego. Uzdrowisko stało się również ulubionym miejscem wypoczynku i spotkań przedstawicieli polskiej elity, upodobali je sobie m.in. polscy pisarze: Henryk Sienkiewicz, Bolesław Prus, Stefan Żeromski. Dwaj ostatni, którzy spędzili w Nałęczowie wiele lat życia, mają tu swoje muzea.

Nałęczów, Stare Łazienki

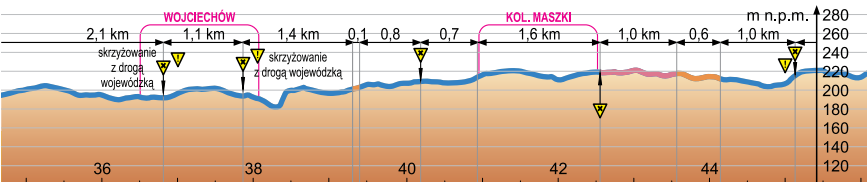
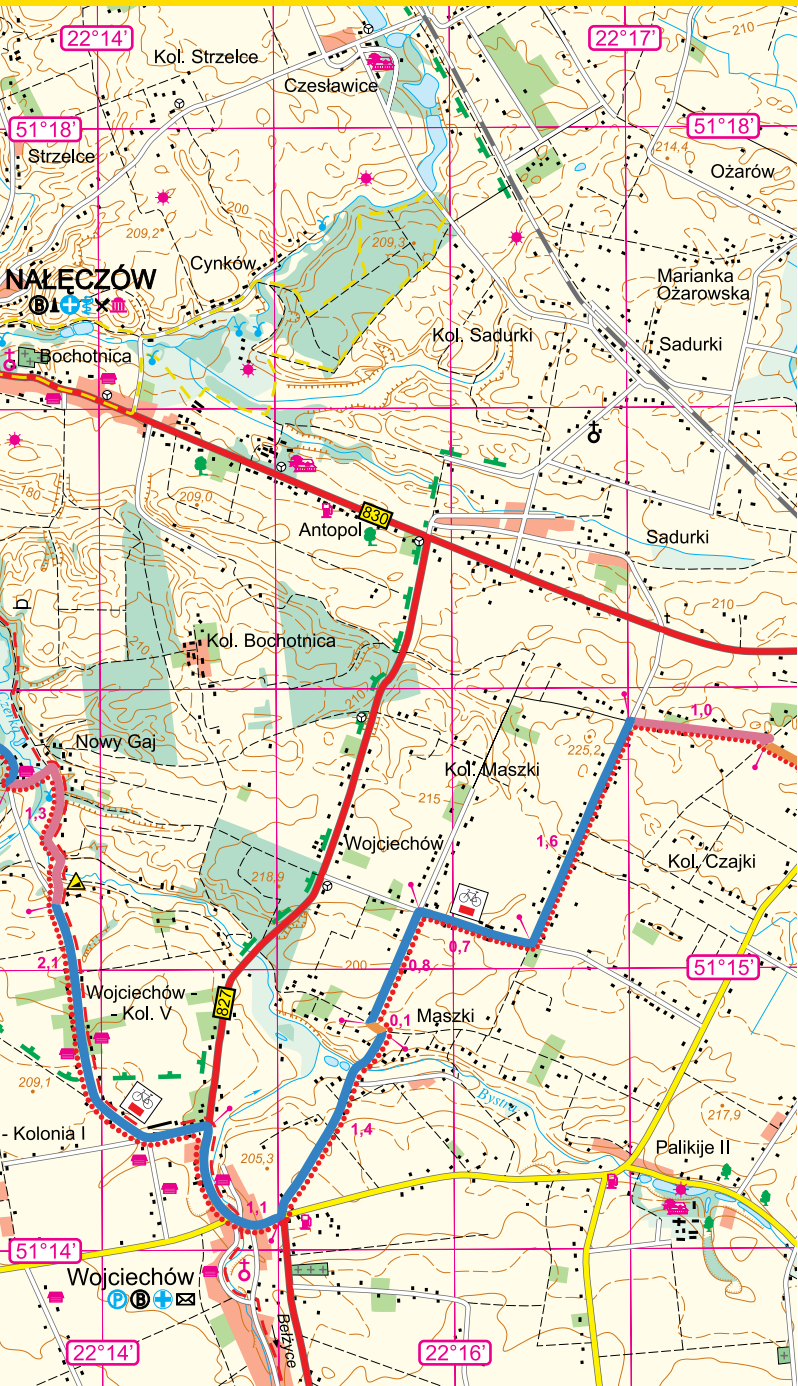
Nałęczów to miasto-ogród, położone pośród lasów i wąwozów Płaskowyżu Nałęczowskiego, z willową zabudową, wzorowana na domach z tatrzańskich i alpejskich kurortów. Centrum stanowi rozległy Park Zdrojowy z klasycystycznym Pałacem Małachowskich, Starymi Łazienkami, Sanatorium Nr 1, Domkiem Gotyckim i Greckim. Uzdrowisko, słynące z doskonałych wód mineralnych, oferuje nowoczesne, basenowe centra rekreacji i hydroterapii. Nieopodal, na tzw. Bochotnickim Wzgórzu znajduje się barokowy kościół parafialny fundacji Małachowskich, obok cmentarz z grobami wielu wybitnych Polaków.

Dolina Bystrej

Między Wąwolnicą a Nowym Gajem szlak biegnie doliną Bystej, niewielkiego dopływu Wisły o długości 33,4 km i średnim przepływie przy ujściu ok. 1,2 m³/s. Bystra bierze początek w Palikijach, przepływa przez Nałęczów. W składzie mineralnym wód górnej Bystrej, zwłaszcza w okolicach Nałęczowa stwierdza się występowanie zwiększonych ilości żelaza. W dnie doliny, przy prawym zboczach wypływają słynne nałęczowskie źródła „Miłość” i „Nadzieja”. Dorzecze Bystrej charakteryzuje się lewostronną asymetrią (przewagą lewych dopływów). Na jej zboczach roz-

Nałęczów, chata S. Żeromskiego – muzeum

winęła się gęsta sieć wąwozów. Meandrująca w płaskiej dolinie rzeka, strome, 20-30 metrowe zbocze porośnięte roślinnością czynią dolinę miejscem o niezwykłych walorach krajobrazowych. Ogromnym bogactwem rzeki jest również jej bogata i zróżnicowana flora i fauna.

Nowy Gaj

Młyn Hipolit – prywatne Muzeum Mineralów w Nowym Gaju znajduje się w młynie zbudowanym w 1937 r. w zakolu rzeki Bystrej. Przez ponad 20 lat gromadzono tu kolekcję niezwykłych eksponatów, których dziś jest ponad 2000. Znajduje się tu nawet kilka meteorytów pochodzących z Rosji, Argentyny i USA. Właściciele posiadają także jedną z największych w Polsce kolekcji soli niebieskiej oraz innych odmian soli kamiennej. Podziwiać można również skamieniałą rybę sprzed 250 mln lat pochodzącą z Brazylii oraz bryłę węgla brunatnego o masie około 40 kg z dobrze widocznymi słojami i korą drzewa.

Dolina Bystrej

Wojciechów

Malownicza wieś o bogatej historii, kusząca turystów pięknem i osobliwościami przyrody. Znana z żywych tradycji ludowego kowalstwa. Corocznie odbywają się tu ogólnopolskie warsztaty, festiwale i targi sztuki kowalskiej. W siedzibie GOK w tzw. Wieży Ariańskiej mieści się Muzeum Kowalstwa, jeden z przystanków na tematycznym Szlaku Żelaza i Kowalskich Tradycji. Wieża, z XVI–XVII w., jest przykładem architektury mieszkalno-obronnej przełomu gotyku i renesansu. Godnym uwagi jest również ufundowany przez Teodora Orzechowskiego późnobarokowy, drewniany kościół pw. św. Teodora z 1725 r. z barokowo-rokokowym wyposażeniem.

Dolina Ciemięgi

Rzeka Ciemięga to lewo-brzeżny dopływ Bystrzycy. Jej źródła znajdują się w Motyczu Leśnym na wysokości 223 m n.p.m., a ujście w Sobianowicach (160 m n.p.m.). Rzeka zasilana jest głównie źródłami podziemnymi. Głęboko wcięte koryto rzeki silnie meandruje. Malowniczy krajobraz doliny rzeki z otaczającymi ją wąwozami, występowanie rzadkich gatunków roślin sprawia, że jest to jeden z cenniejszych przyrodniczo obszarów na Wyżynie Lubel-

Wojciechów, Ogólnopolskie Warsztaty Kowalskie

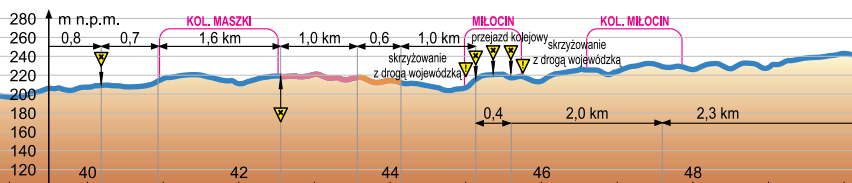

skiej. Dolinę Ciemięgi i boczne wąwozy porastają niewielkie obszary, ale gatunkowo bogate zbiorowiska grądów i łągów, krawędzie i zbocza wąwozów są siedliskiem muraw i zarośli kserotermicznych z wisienką karłowatą i kolcowojem szkarłatnym. Najcenniejszymi

Dolina Ciemięgi

przyrodniczo obszarami doliny są łąki z ostrożeniem warzywnym i pełnikiem europejskim, lepiężnikiem różowym oraz wieloma innymi rzadkimi gatunkami. Wśród zarośli można spotkać, rzadko występującą poza obszarami podgórskimi, olszę szarą oraz gatunek borealny – brzozę niską. Występuje tu liczne dzikie ptactwo, jaszczurki, ropuchy a nawet żmije zygzakowate. W 1990 r. utworzono Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ciemięgi”. Obejmuje on dolinę rzeki w jej środkowym i dolnym biegu o powierzchni 2627 ha.

Dąbrowica

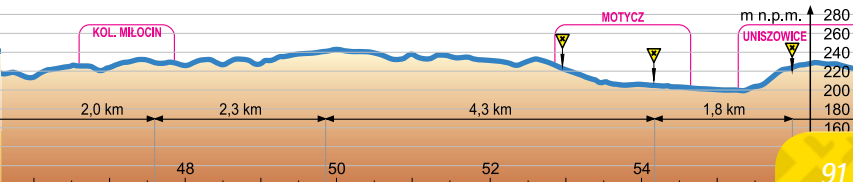
Obecnie wieś, w XVI i XVII wieku siedziba potężnego wówczas magnackiego rodu Firlejów. Z czasów świetności zachowała się do dziś stojąca nad rzeką Czechówką wieża okazałego niegdyś zamku, później pałacu. Fragment XVI-wiecznej renesansowej budowli jest ciekawie wkomponowany w bryłę współczesnego budynku Domu Spotkań.

Dolina Czechówki

Czechówka, lewy dopływ Bystrzycy. Atrakcją są liczne źródła zasilające rzekę w okolicach Dąbrowicy. Łagodnie wznoszące się zbocza doliny i sąsiedztwo Lublina sprzyjają osadnictwu.

Dąbrowica, wieża zamkowa

Źródłka

Wzdłuż szlaku bije wiele źródeł, zasilających mijane po drodze rzeki i strumienie. Większość trudno zobaczyć, dostęp utrudniają zarośla i podmokły teren, jednak są i takie, które można bez trudu odnaleźć, jak na przykład w Nałęczowie, Wąwolnicy, Rąbłowie, Witoszynie i Rzeczyca.

Muzeum Wsi Lubelskiej

Lublin, Muzeum Wsi Lubelskiej

Muzeum Wsi Lubelskiej to największy skansen na Lubelszczyźnie. Jego ekspozycja została podzielona na sektory odpowiadające regionom geograficznym Lubelszczyzny. Obecnie dla zwiedzających są udostępnione sektory: Wyżyna Lubelska, Roztocze, Zespół dworski, Nadbuże, Podlasie i Polesie Lubelskie, Powiśle, Miasteczko, w których ekspozycja obejmuje także

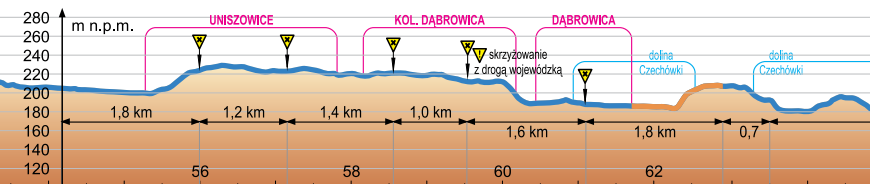
wnętrza obiektów. Oprócz dawnej architektury, można tu zobaczyć przedmioty codziennego użytku, świadczące o warunkach i sposobie życia mieszkańców. Trwają prace nad wyposażeniem wnętrz obiektów w sektorach Powiśle i Podlasie. Ta część skansenu udostępniona jest dla celów rekreacyjnych. Warto wziąć również udział w regularnie organizowanych w skansenie imprezach ukazujących dawne obyczaje i codzienne życie ludności regionu lubelskiego.

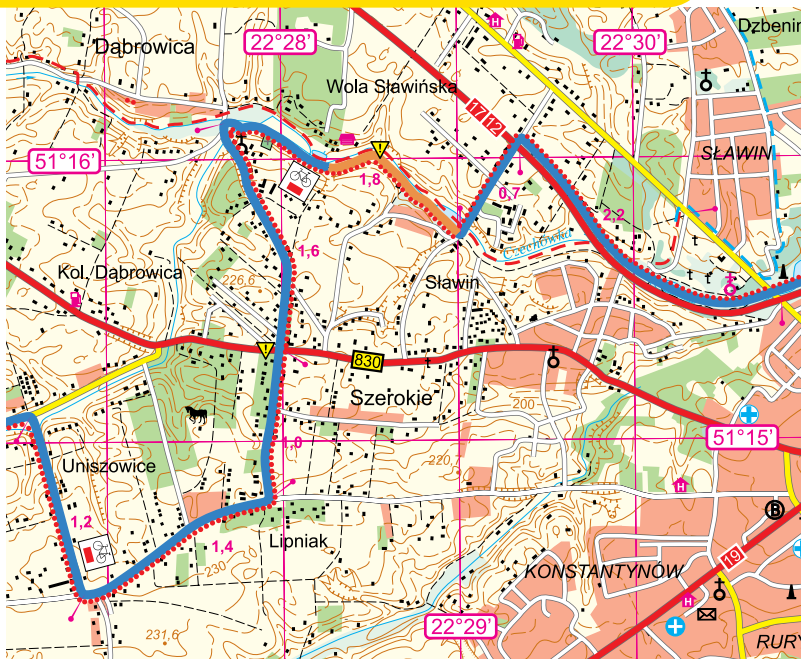

Lublin, Zamek Lubelski

Lublin

Najstarsze miasto regionu (lokacja w 1317 r.), największy ośrodek akademicki i kulturalny wschodniej Polski. Miejsce zjazdu szlachty polskiej i litewskiej w 1569 r. zakończonego podpisaniem Unii Lubelskiej. W 1918 r. miejsce utworzenia pierwszego rządu niepodległej Polski oraz pierwszej w mieście wyższej uczelni – Katolickiego

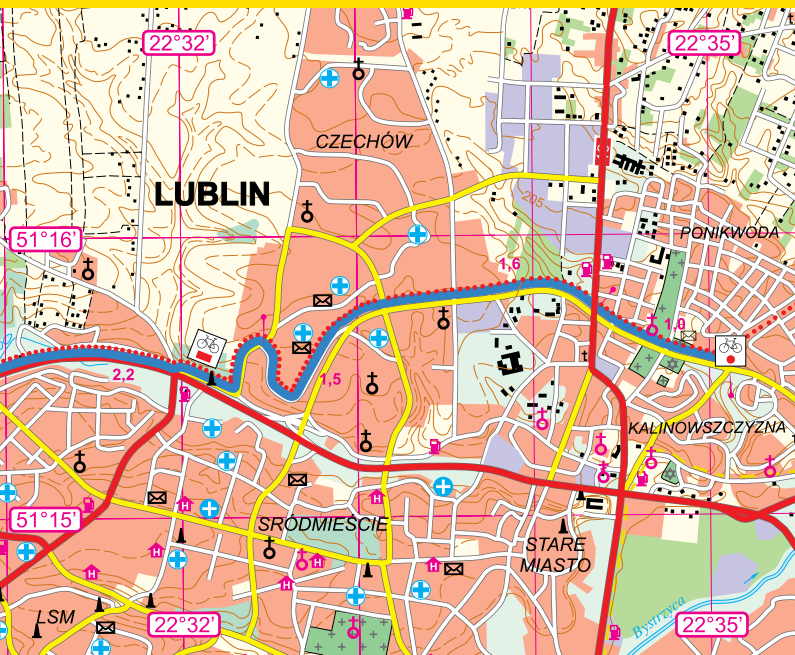
Uniwersytetu Lubelskiego. Stare Miasto ukształtowane w XIII–XVI w.; liczne kamienice i kościoły w typie renesansu lubelskiego; dawny ratusz – od 1578 r. Trybunał Koronny. Zamek królewski, przebudowany w I poł. XIX w., z romańska wieżą obronną z XIII w. i gotycko-renesansową Kaplicą Trójcy Świętej, pokrytą rusko-bizantyńskimi freskami z 1418 r. (obecnie siedziba największego w regionie muzeum). Barokowa katedra w dawnym kościele jezuickim z przełomu XVI – XVII w., w sąsiedztwie neogotycka Wieża Trynitariska. Renesansowo-barokowy zespół bazyliki i klasztoru oo. dominikanów. Pozostałością dawnych obwarowań miejskich są dwie bramy na tzw. królewskim trakcie – Brama Krakowska (siedziba Muzeum Historii Miasta) i Brama Grodzka (siedziba Teatru NN z ośrodkiem dokumentującym historię Żydów lubelskich). Wśród wielu śladów kultury

Lublin, Trybunał Koronny

Lublin, Archikatedra i Wieża Trynitariska

i religii judaistycznej są m.in. wyższa szkoła rabinacka Jeszywa Chachmej Lublin oraz dwa kirkuty. We wschodniej dzielnicy Majdanek teren byłego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego – od 1944 r. Państwowe Muzeum na Majdanku. W północnej, willowej dzielnicy Sławinek dwie turystyczne atrakcje – Muzeum Wsi Lubelskiej z plenerową ekspozycją wiejskiej i małomiasteczkowej zabudowy z okresu od końca XVIII do poł. XX w oraz Ogród Botaniczny Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej z wielodziałową kolekcją roślin (m.in. arboretum, alpinarium, rosarium) i dworkiem Kościuszków. W śródmieściu Dzielnica Uniwersytecka – jeden z najlepszych w kraju urbanistycznych zespołów budynków dydaktycznych, akademików i innych obiektów, należących do lubelskich uniwersytetów.

Lublin, Brama Grodzka

